ADRODDIAD TERFYNOL AR AROLWG O DREFNIADAU ETHOLIADOL CYMUNEDAU DAN ADRAN 31 DEDDF LLYWODRAETH LEOL (DEMOCRATIAETH) CYMRU 2013 GAN GYNGOR GWYNEDD

1. Rhagymadrodd

Mae Cyngor Gwynedd ('y Cyngor') wedi cwblhau ei arolwg ffiniau cymunedol o dan adran 31 Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) Cymru etc. 2013 ("y Ddeddf").

Ar 2 Hydref 2025 cymeradwyodd y Cyngor Llawn y Cynigion Terfynol o dan adran 31 y Ddeddf fel yr awdurdod gweithredu priodol. Cyhoeddir yr Adroddiad Terfynol hwn yn unol ag adran 36 y Ddeddf.

2. Y Cynigon Terfynol

Mae'r Cynigion Terfynol i'w gweld yn yr **Atodiadiau 1 a 2** i'r Adroddiad hwn.

3. Y Broses

Cymeradwyo cynnal Arolwg a'r Cylch Gorchwyl (07/03/24)

Cymeradwywyd cynnal Arolwg a'r Cylch Gorchwyl ar ei gyfer gan y Cyngor Llawn ar 07/03/24. Roedd yr awdurdod yn flaenorol wedi ysgrifennu at bob cyngor cymuned i ofyn os oedd unrhyw faterion yr hoffent eu dwyn i'n sylw mewn perthynas â'u ffiniau presennol. Seiliwyd yr argymhelliad i'r Cyngor Llawn ar sail y wybodaeth a dderbyniwyd mewn ymateb i hyn ynghyd a gwybodaeth oedd eisoes ym meddiant swyddogion.

Cymeradwywyd y bwriad i edrych yn benodol ar y cwestiwn a ddylid rhannu cymunedau i wardiau cymunedol at ddibenion etholiadau i'r cyngor cymuned. Gwnaed hyn gan ystyried, yn unol ag adran 33 o'r Ddeddf, a yw nifer neu ddosbarthiad etholwyr y gymuned yn golygu y byddai un etholiad o gynghorwyr cymuned yn anymarferol neu'n anghyfleus, ac a yw'n ddymunol i unrhyw ran o'r gymuned gael ei chynrychioli ar wahân ar y cyngor cymuned.

O safbwynt gweinyddiaeth etholiad mae goblygiadau i fodolaeth wardiau o fewn cymuned lle, mewn etholiad, ceir mwy o ymgeiswyr nag o seddi mewn un ward, tra nad oes digon o ymgeiswyr i lenwi pob sedd mewn ward arall. Golyga hyn fod rhaid cynnal etholiad ar gyfer un ward er y ffaith, wrth edrych ar y cyngor cymuned yn ei gyfanrwydd, nad oes digon o ymgeiswyr i lenwi pob sedd. Yn ogystal â'r gost i'r cyngor cymuned o

gynnal etholiad, gall gymhlethu'r broses o enwebu i'r cynghorau a'r swyddogion etholiadol .

Ffactor arall sydd wedi ei hystyried yw sefyllfa wardiau mewn perthynas â'r wardiau sirol. Mewn sefyllfa lle bydd wardiau cymunedol o fewn yr un ward sirol bydd rhagdybiaeth y dylid eu diddymu i geisio sicrhau cysondeb yn y broses etholiadol, oni bai bod rheswm arall dros eu cadw.

Wedi dweud hyn, mae'r broses yn gofyn am bwyso'r ystyriaethau yma yn erbyn unrhyw resymau penodol pam y byddai'n addas i ran o'r gymuned gael ei chynrychioli ar wahân ar y cyngor cymuned a bod felly gyfiawnhad dros gadw wardiau. Roedd yr ymgynghoriad yn gyfle i gyflwyno rhesymau o'r fath fel y gellir eu hystyried.

Gellir gweld yr adroddiad llawn aeth i'r Cyngor a chofnod o'r penderfyniad ar wefan Cyngor Gwynedd drwy'r ddolen ganlynol (gweler Eitem 16):

Rhaglen ar gyfer Y Cyngor ar Dydd Iau, 7fed Mawrth, 2024, 1.30 y.h.

Cyhoeddusrwydd Cychwynnol ac Ymgynghoriad ar y Cylch Gorchwyl (11/11/24 – 20/12/24)

Yn dilyn rhoi'r cyhoeddusrwydd gofynnol o dan y Ddeddf cyflwynwyd Cynigion Drafft i'r Cyngor Llawn ar 06/03/25. Paratowyd y Cyngion ar sail yr ystyriaethau uchod ynghyd ag unrhyw ymatebion a dderbyniwyd mewn ymateb i'r ymgynghoriad.

Cymeradwyo Cynigion Drafft (06/03/25)

Yn dilyn ystyriaeth o'r ymatebion cymeradwyodd y Cyngor Llawn Gynigion Drafft yn ei gyfarfod ar 06/03/25.

Gellir gweld yr adroddiad llawn aeth i'r Cyngor a chofnod o'r penderfyniad ar wefan Cyngor Gwynedd drwy'r ddolen ganlynol (gweler Eitem 12)

Rhaglen ar gyfer Y Cyngor ar Dydd Iau, 6ed Mawrth, 2025, 1.30 y.h.

Ymgynghoriad ar y Cynigion Drafft (28/03/25 – 23/05/25)

Cyhoeddwyd Adroddiad Cynigion Drafft yn unol â gofynion y Ddeddf a rhoddwyd cyhoeddusrwydd i'r ffaith y gellir cyflwyno cynrychioliadau i'r awdurdod yn ystod y cyfnod ymgynghori cyhoeddus. Fe'i anfonwyd at yr ymgyngoreion a ragnodir yn y Ddeddf, sy'n cynnwys pawb a ymatebodd ar y cam rhagarweiniol. Yn ogystal â'r ymgyngoreon gorfodol anfonwyd at y canlynol:

- Y Cynghorau Cymuned
- Y Cynghorwyr Sir
- Aelodau o'r Senedd
- Aelodau Seneddol
- Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru
- Comisiynydd y Gymraeg

Cynhaliwyd cyfnod ymgynghori o wyth wythnos rhwng 28/05/25 a 23/05/25

Ysgrifennwyd at y cynghorau cymuned ac aelodau Cyngor Gwynedd drachefn yn ystod y cyfnod ymgynghori i'w hatgoffa o'r dyddiad cau, gan egluro wrth y cynghorau cymuned y gallent gysylltu pe bai amseriad eu cyfarfodydd yn ei gwneud yn anodd i ymateb erbyn y dyddiad cau.

Cyngor Llawn yn Cymeradwyo'r Cynigion Terfynol (02/10/25)

Ystyriodd y Cyngor yr ymatebion a dderbyniwyd a chymeradwyo'r Cynigion Terfynol fel cyfeiriri atynt ym mharagraff 2 o'r Adroddiad hwn uchod.

Gellir gweld yr adroddiad llawn aeth i'r Cyngor a chofnod o'r penderfyniad ar wefan Cyngor Gwynedd drwy'r ddolen ganlynol (gweler Eitem 12)

Rhaglen ar gyfer Y Cyngor ar Dydd Iau, 2ail Hydref, 2025, 1.30 y.h.

Cyhoeddi'r Adroddiad

Yn unol a gofynion adran 36 y Ddeddf bydd yr adroddiad hwn yn cael ei gyhoeddi yn electroneg a bydd ar gael i'w archwilio (yn ddi-dâl) yn Swyddfeydd Cyngor Gwynedd, Stryd y Jêl, Caernarfon, LL551SH am gyfnod o 6 wythnos. Anfonir copi adroddiad at yr ymgyngoreion gorfodol, yr Arolwg Ordnans ac at Weinidogion Cymru. Hysbysir unrhyw

berson arall a gyflwynodd dystiolaeth neu a wnaeth sylwadau mewn perthynas â'r adroddiad a gyhoeddwyd o dan adran 35 sut i gael copi o'r adroddiad.

Gweithredu'r Newidiadau

Bwriad Cyngor Gwynedd yw gwneud gorchymyn i weithredu'r newidiadau yn yr adroddiad hwn drwy orchymyn, yn unol ag adran 39 o'r Ddeddf, yn dilyn cyfnod o 6 wythnos yn dechrau gyda dyddiad cyhoeddi'r adroddiad hwn.

Dyddiedig 15 Mehefin 2026